

ממעטין בשמחה

1. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית פרק א

מתני' עברו אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן בבנין ובנטיעה באירוסין ובנישואין ובשאלת שלום בין אדם לחבירו כבני אדם הנזופין למקום. היחידים חוזרין ומתעניין עד שיצא ניסן. יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה, שפאמר (שמואל א, יב) הלא קציר חטים היום.

גמ' א"ר יהושע בן לוי הדיא דאתמר בבנין של שמחה אבל אם היה כותלו גוהה ^{נוטה ליפול} סותרו ובניהו. שמואל אמר, כותלא דגנא ביה ^{בכותל שגר בו}, רבי בא בר כהן אמר קומי רבי יסא, ר' אחא בשם ר' יעקב בר אידי, אסור לארס אשה בערב שבת. הדיא דאת אמר שלא לעשות סעודת אירוסין, הא לארס יארס. שמואל אמר אפילו בט"ב יארס, שלא יקדמנו אחר. מחלפה שיטתיה דשמואל תמן הוא אמר שם הוא דורש את הפסוק (תהלים סח) אלהים מושיב יחידים ביתה (תהלים סב) במאזנים לעלות המה מהבל יחד וקא הוא אמר הכין וכאן אמר שמואל יקדמנו אחר! אלא, שלא יקדמנו אחר בתפילה אפילו כן, לא קנימה.

2. תלמוד בבלי מסכת תענית דף יד עמוד ב

עברו אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן בבנין ובנטיעה: תנא: בבנין - בנין של שמחה, נטיעה - נטיעה של שמחה. אי זהו בנין של שמחה - זה הבונה בית חתנות לבנו, אי זו היא נטיעה של שמחה - זה הנוטע אבוורנקי של מלכים.

3. רש"י מסכת תענית דף יד עמוד ב

הכי גרסינן: תנא בנין בנין של שמחה נטיעה נטיעה של שמחה - בנין דקתני מתניתין לא בנין הצריך לו, אלא בנין הצריך לשמחה, דבדבר שמחה ממעטינן. בית חתנות - לעשות חופתו. אבוורנקי של מלכים - שכך היו נוהגין: כשנולד בן למלך היו נוטעין אילן לשמו, ויום שממליכין אותו עושין לו כסא ממנו, לישנא אחרינא: אילן גדול המיסך על הארץ לטייל המלך תחתיו, ודומה לו בעירובין (כה, ב): ההוא אבוורנקא דהוה ליה לריש גלותא בבוסתניה. של מלכים - דרך מלכים נוטעין אותו לצל, הוא נוטעו כמו כן לצל, היא והיא נטיעה של שמחה.

4. רי"ף מסכת תענית דף ה עמוד ב

תנא בנין בנין של שמחה נטיעה נטיעה של שמחה איזהו בנין של שמחה זה הבונה בית חתנות לבנו אי זהו נטיעה של שמחה זה הנוטע אבוורנקי של מלכים: ירושלמי הדיא דתימא בבנין של שמחה אבל אם היה כותלו גוהה סותרו ובניהו:

5. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת תענית פרק א

ובנין ונטיעה האסורין בתעניות אלו, הוא בנין של שמחה ונטיעה של שמחה, כגון הציורים והכיורים שעושין העשירים בבנינים, ונטיעת עצי בושם והגנות שעושין המלכים. אבל בנין לדירה ונטיעה לאכול פירותיה ולהתפרנס ממנה אינו אסור ואין מונעין אותו כלל.

6. רמב"ם הלכות תעניות פרק ג הלכה ח

עברו אלו ולא נענו. ממעטין במשא ומתן ובבנין של שמחה כגון ציור וכיור. ובנטיעה של שמחה כגון מיני הדס ומיני אהלים. וממעטין באירוסין ונישואין אלא אם כן לא קיים מצות פריה ורבייה. וכל מי שקיים מצות פריה ורבייה אסור לו לשמש מטתו בשני רעבון. וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחבירו. ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנזופין וכמנדין למקום. ועם הארץ שנתן להם שלום מחזירין לו בשפה רפה וכבד ראש:

7. רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכה ו

משכינס אב ממעטין בשמחה. ושבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור לספר וללבוש וללבוש פלי מגהץ אפלו פלי פשתן עד שיעבר התענית. ואפלו לכבס ולהניח לאחר התענית אסור. וכבר נהגו ישראל שלא לאכל בשר בשבת זו ולא יכנסו למרחץ עד שיעבר התענית. ויש מקומות שנהגו לבטל השחיטה מראש החודש עד התענית:

8. הר"ן על הרי"ף מסכת תענית דף ה עמוד ב

ומדאמר בירושלמי הדא דתימא בנין של שמחה אבל אם היה כותלו גוהה סותרו ובונה משמע לי דכי אמרינן אי זהו בנין של שמחה זהו הבונה בית חתנות לבנו דלאו דוקא אלא הוא הדין לכל בנין שאינו צריך דאינו נעשה אלא לנוי ולהרוחה בעלמא וכתב רבינו האי גאון מדקא משוינן בנין נטיעות ארוסין ונשואין למשא ומתן מה משא ומתן רשות אסור והוא של שמחה אף בנין ונטיעת ארוסין ונשואין רשות אסור בשל שמחה אבל מי שאין לו בית חתנות כלל ואין לו אישה ובנים הא ודאי של מצוה היא ואף על פי שהוא שמחה מותר:

9. רא"ש מסכת תענית פרק א

תנא בנין בנין של שמחה נטיעה נטיעה של שמחה. איזהו בנין של שמחה זה הבונה בית חתנות לבנו נטיעה של שמחה זה הנוטע אבורנקי של מלכים. ירושלמי (הלכה ח) הדא דתימא בבנין של שמחה אבל אם היה כותלו גוהה סותרו ובונה פי' כותלו של בית חתנות:

10. תוספות מסכת מגילה דף ה עמוד ב

ממעטין במשא ומתן - פי' של שמחה דומיא דבנין ונטיעה דבסמוך אבל שאר בנינים שרו ואין לך משא ומתן גדול מזה.

11. תוספות מסכת יבמות דף מג עמוד א

מלישא וליתן מלבנות ולנטוע - בפרק בתרא דתענית [בירושלמי] מוקי בבנין ונטיעה של שמחה כגון אבורנקי של מלכים וי"מ דמשא ומתן נמי איירי בשל שמחה כגון צרכי חופה ואין נראה דלא אסר אלא סעודה עצמה ונראה דריבוי משא ומתן קא אסר שימעטו יותר מבשאר ימים.

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנא סעיף ב

(ב') * {ב} מר"ח עד התענית * (יא) <א> ממעטים במשא ובמתן (יב) א) ובבנין ז של שמחה, כגון בית חתנות לבנו * או בנין של ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, כגון אבורנקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצלו או מיני הדס ומיני אהלים; <ב> ואם היה כותלו (יג) נוטה ליפול, אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות (יד) ח ולצורך [ט] מצוה ב' [הכל שרי] (ר"ן ספ"ק דתענית); (טו) ט ואין נושאים נשים {ג} ואין עושין סעודת אירוסין, (טז) אבל ליארס בלא סעודה ג' מותר, ואפילו בט' באב עצמו מותר [יא] ליארס, י (יז) <ג> שלא יקדמנו אחר. הגה: (יח) ונוהגין להחמיר (יט) שאין נושאים מי"ז בתמוז ואילך, עד אחר ט' באב (מנהגים).